

BRNĚNSKO VIII

(Údolím Bobravy do Rajhradu, spojeno s návštěvou Dolních Kounic)

sobota **14. června 2025**

Odjezd: v 6:30 hod. autobusem od hlavního vlakového nádraží ČD – nástup na terminálu A mezi stanovišti MHD č. 1 a č. 2 před budovou nádraží ČD

Trasa autobusu: Pardubice – Chrudim – Slatiňany – Nasavrky – Trhová Kamenice – Ždírec n/D – Žďár n/S – Velká Bíteš – Tetčice – Neslovice – Hlína – Moravské Bránice – Dolní Kounice (vystoupí všichni turisté, autobus vyčká jejich příchodu) – Moravské Bránice – Silůvky – Prštice – Radostice (vystoupí I. skupina) – Střelice – údolí Bobravy (vystoupí II. skupina) - Ořechov – Hajany – Želešice (vystoupí III. skupina) - Modřice – Rajhrad (autobus vyčká všech turistů) – Modřice – Brno - Velká Bíteš - Žďár n/S - Ždírec n/D – Trhová Kamenice – Nasavrky – Slatiňany – Chrudim – Pardubice (celkem 330 km)

Odjezd zpět: v 18:00 hod. z Rajhradu

Předpokládaný příjezd do Pardubic: po 20. hodině

Trasy jednotlivých pěších skupin:

I. skupina (<https://mapy.cz/s/luhataduro>) nejprve absolvuje prohlídku Dolních Kounic, kde je v 10 hod zamluvena prohlídka kláštera Rosa Coeli, a poté vystoupí v Radosticích a po **M** údolím Bobravy po jejím proudu dojde podél Radostického, Spáleného, Šafránkova, Anenského a Nového mlýna až do Želešic (12 km). Odtud pokračuje dále podél Bobravy po **cyklotrase** a poté po **NS Rajhradsko** až k Benediktinskému klášteru v Rajhradu (+6 km, **celkem 18 km**), kde náš výlet končí.

II. skupina (<https://mapy.cz/s/dahahasuco>) nejprve absolvuje prohlídku Dolních Kounic, kde je v 10 hod zamluvena prohlídka kláštera Rosa Coeli, a poté vystoupí na autobusové zastávce Nebovidy, Závist a po **M** údolím Bobravy po jejím proudu dojde podél Anenského a Nového mlýna až do Želešic (5,5 km). Odtud pokračuje dále podél Bobravy po **cyklotrase** a poté po **NS Rajhradsko** až k Benediktinskému klášteru v Rajhradu (+6 km, **celkem 11,5 km**), kde si může prohlédnout památník písemnictví. Zde náš výlet končí.

III. skupina (<https://mapy.cz/s/lefokahego>) nejprve absolvuje prohlídku Dolních Kounic, kde je v 10 hod zamluvena prohlídka kláštera Rosa Coeli, a poté vystoupí v Želešicích. Odtud pokračuje dále podél Bobravy po **cyklotrase** a poté po **NS Rajhradsko** až k Benediktinskému klášteru v Rajhradu (**celkem 6 km**), kde si může prohlédnout památník písemnictví. Zde náš výlet končí.

Převýšení: Trasy jsou pohodové, údolím a pěknou přírodou na předměstí Brna. Vhodné jsou trekové hole.

V případě nepříznivého počasí bude program přiměřeně upraven.

Vstupné: Klášter Rosa Coeli - základní 100 Kč, snížené, skupinové 80 Kč

Památník písemnictví na Moravě Rajhrad – základní 90 Kč, snížené 70 Kč, studentské 45 Kč

Možnosti občerstvení: Dolní Kounice, Želešice, Rajhrad, jinde z vlastních zásob

Mapa: zelená edice (1:50 000) KČT č. 83 Okolí Brna, Ivančicko (nejnovější je 5. vydání z roku 2017), č. 87 Okolí Brna, Slavkovské bojiště a Ždánický les (5. vydání z roku 2019)

Cena: dospělí členové 250 Kč; děti členové zdarma
dospělí nečlenové 350 Kč; děti nečlenové 50 Kč

Přihlášky: přijímá Dagmar Ehrenbergerová, e-mail: egova@seznam.cz, mobil 739 569 070. Při odhlášení od 14. dne před termínem akce a při nedostavení se k autobusu zaplatí každý stanovenou cenu v plné výši.

Trasy připravil, výlet vede a příjemné zážitky přeje všem: David Šebesta (776 823 797 Vodafon)

Turisticko-vlastivědný text.

Dolní Kounice – město s cca 2430 obyvateli. Vznik osady souvisí se založením ženského premonstrátského kláštera Rosa Coeli (Růže nebes) v letech 1181-83, který byl osazen řádovými sestrami z českých Louňovic. Po vypálení husity klášter zchudl a v roce 1526 byl zrušen. V dominantní poloze na návrší byl vybudován zřejmě k ochraně kláštera v 1. třetině 14. století gotický hrad typu severoitalského kastelu. V roce 1537 jej získali Žabkové z Limberka a po nich Drnovští z Drnovic (1588-1622). Ti jej přestavěli na renesanční zámek, který přešel v 17. století do majetku Ditrichštejnů. Původní ves byla od roku 1452 městečkem. Po zániku kláštera se zde rozšířily četné náboženské proudy (novokřtenci, valdenští, čeští bratři). Ve 13. století vzniklo židovské ghetto, zrušené až v 19. století. V okolí se od středověku pěstovala vinná réva. Hojné nálezy pocházejí ze starší doby kamenné a z doby bronzové.

Nejvýznamnější stavební památkou města je zřícenina kláštera Rosa Coeli, z něhož se zachovalo jen torzo gotického konventního kostela Panny Marie v podobě po přestavbě před polovinou 14. století s plasticky zdobeným portálem, s přílehlým ambitem s patrovou křížovou chodbou a s kapitulní síní či kaplí ze 3. čtvrtiny 14. století.

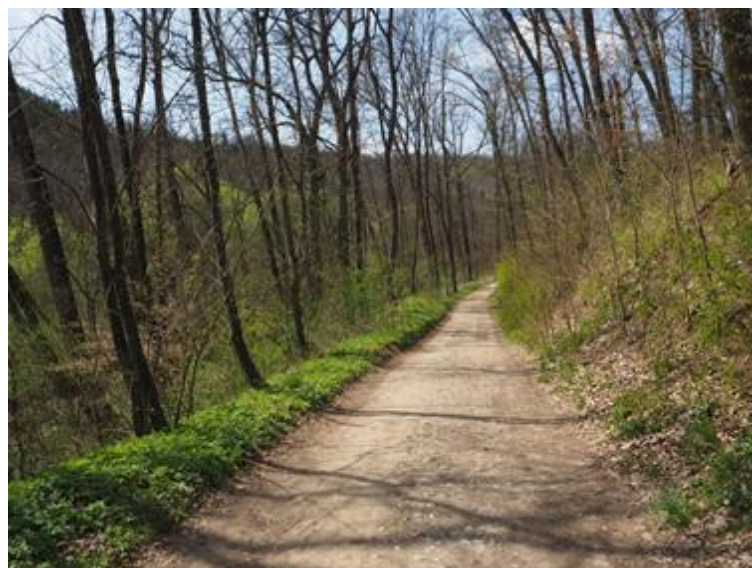
Jižně od zříceniny kláštera se nachází hrad a zámek – hrad byl v letech 1532-52 za Jiřího Žabky z Limberka přestavěn na renesanční zámek (z té doby pochází hřebínková klenba,

některé portály v průjezdu a pozoruhodné točité visuté schodiště vestavěné do severního rohu nádvoří), upravovaný v polovině 17. století a v 18. století (dnešní 1. brána a přilehlé opevnění), sestávající z předzámčí uzavřeného hradbami se 2 bránami a dvoupatrové čtyřkřídle zámecké budovy (nejvýznamnější místností je rytířský sál). Hrad a zámek jsou přístupné při kulturních akcích, víkendové prohlídky se konají ve vybraných termínech. Původně protestantský (dnes pravoslavný)

kostel sv. Barbory z 16. století byl přestavěn v letech 1687-88 (původní kaple sv. Fabiána a Šebestiána). Novorenesanční farní kostel sv. Petra a Pavla z let 1877-79 (v interiéru renesanční mramorová kazatelna z roku 1618 a sochy sv. Petra a Pavla z let 1682-92 od J. K. Pröbstla). Židovskou obec (v ulicích U Synagogy, Skalní a U Škrobárny) připomíná raně barokní synagoga z let 1652-55 a židovský hřbitov založený v roce 1680 se souborem asi 1500 náhrobků (nejstarší datován 1688). Na levém břehu řeky Jihlavy na náměstí Míru stojí bývalá hřbitovní renesanční kaple sv. Jana Křtitele ze 3. čtvrtiny 16. století a na návrší v dominantní poloze poutní areál kaple sv. Antonína Paduánského a sv. Floriána z roku 1757 (F. A. Grimm) se souborem 14 výklenkových kaplí křížové cesty z počátku 19. století s litinovými plastikami z roku 1899 z blanenských železáren (pouť v neděli nejbližší k 13. 6.). Vyjmenované objekty jsou památkově chráněny. Rodiště národního buditele a národohospodáře Jana Helceleta (1812-76), pamětní deska umístěna na místě jeho rodného domu ve Skalní ulici (č.p. 49).

Přírodní park Bobrava je obecně chráněné území na ploše 30,90 km², vyhlášené 1. ledna 1982 v okrese Brno-venkov asi 13 km jz. od Brna. Park leží na zalesněném území mezi obcemi Ořechov, Střelice, Omice, Popůvky Tetčice, Troubsko, Neslovice, Hlína, Silůvky, Prštice a Radostice, v okolí středního toku říčky Bobravy ve střední části Bobravské vrchoviny. Na území parku se nenachází žádné trvalé sídlo (pouze několik samot). Průměrná nadmořská výška je přibližně 400 m, přičemž nejvyšší body se nacházejí v jeho západní části nedaleko obcí Hlína (461 m) a Neslovice (452 m), nejnižší místo je dno údolí Bobravy u Anenského mlýna (250 m) ve

východní části parku. Na území parku žijí všechny běžné druhy lesních savců, jako je např. liška obecná, jezevec lesní, kuna lesní atd., z drobných druhů např. rejsek malý, rejsek vodní nebo plšík lískový. Hnízdí zde asi 98 druhů ptáků – např. jestřáb lesní, včelojed lesní, čáp černý, krkavec velký, sluka lesní, datel černý, strakapoud prostřední, žluva hajní, lejsek bělokrký. Charakteristický pro tuto oblast je konipas horský. Z vodního ptactva v parku hnízdí např. potápka malá, chřástal vodní nebo chřástal kropenatý. Početné jsou také populace některých obojživelníků, zejména ropuchy obecné a skokana štíhlého, kteří se na jaře stahují do zdejších vod za účelem rozmnožování. Pozorovat je možné rovněž rosničku zelenou, čolka obecného, čolka velkého a vzácně i mloka skvrnitého (masív Bučina). Na území parku se nachází také přírodní památka Střelický les a přírodní památka Střelická bažinka. Přes park prochází několik turistických a cyklistických stezek (okruh přírodním parkem Bobrava). V údolí řeky Bobravy se dochovaly fragmenty dřívějších vodních mlýnů (např. Radostický, Spálený, Anenský, Šafránkův). Na vrchu Bučín (444 m) lze nalézt nepatrné zbytky středověké tvrze připomínané již v roce 1349.

Želešice – vinařská obec (s cca 1900 obyvateli) doložená již v roce 1228. V ulici 24. dubna se nacházejí památkově chráněné městské domy č.p. 23 a 76 z 18. století s patrem nad podloubím. Původně pozdně gotický hřbitovní farní kostel Neposkvrněného početí Panny Marie z roku 1491 byl barokně upraven v roce 1722 (věž a loď renovovány v roce 1795). Původně renesanční trojpodlažní vodní mlýn z přelomu 16. a 17. století, přestavěný po požáru ve 20. letech 20. století (v provozu až do 70. let 20. století), v roce 1650 koupil vojenský velitel Špilberku podplukovník Jiří Ogilvy. Sz. od obce se nachází základní nivelační bod, jeden z 12 v ČR.

Benediktinský klášter Rajhrad – konvent benediktinů založený dle tradice v roce 1045, který je od roku 1813 samostatným opatstvím. Nachází se v katastru města Rajhrad na pravém břehu řeky Svratky (před její regulací v 19. století na břehu levém), fakticky na ostrově obtékaném Vojkovickým náhonem (původní neregulovaná Svratka) a dnešní Svratkou. Celý jeho areál s kostelem svatého Petra a Pavla je chráněn jako kulturní památka. Zdejší knihovna se v roce 2005

stala základem nově založeného Památníku písemnictví na Moravě. I přesto, že se vznik rajhradského benediktinského kláštera latinského (západního) ritu (nejstaršího moravského benediktinského kláštera) všeobecně klade do 1. poloviny 11. století, dá se z útržkovitě dochovaných pramenů velmi reálně předpokládat, že na jeho místě stával již cca od 9. století (tj. od velkomoravského období) daleko starší klášter staroslověnského

(východního) ritu, ve kterém měl po nějaký čas snad pobývat i samotný sv. Prokop. První rajhradští benediktini, jejichž nepočtená komunita čítala odhadem deset mnichů, se plně v duchu řádového hesla „ora et labora – modli se a pracuj“ věnovali zejména osidlování (např. mýtili lesy a zakládali nové osady, provozovali nejrůznější řemeslné dílny, ... a pivovar), zúrodnění okolní krajiny (zakládali a obdělávali pole, chmelnice a vinice, ...) a léčitelství (pěstovali nejrůznější léčivé byliny, zřídili a následně provozovali nemocnici s lékárnou, chudobinec, ...), ale poměrně záhy založili také rajhradské skriptorium, ve kterém opisovali nebo i vytvářeli nové knihy, a proslulou klášterní školu. Ve středověké historii rajhradského kláštera bylo zaznamenáno střídavě několik období rozkvětu, ale i úpadku, ba dokonce i úplné přerušení historické kontinuity (např. po roce 1278 se opuštěný a vypálený klášter na několik let stal loupežnickým sídlem, z něhož nejrůznější dobrodruzi z řad nižší šlechty podnikali loupeživé výpravy do širokého okolí). Na rozvoj klášterního hospodářství měly vliv nejenom povolení církevních hodnostářů (zejména Svatého Otce) na udělování (respektive prodej ve vlastní režii) mimořádných plnomocných odpustků (takto získané finanční prostředky byly zpravidla používány na opravu vždy těžce po loupežných drancováních poničeného klášterního kostela – např. jen ve velmi neklidném 13. století musel být hned třikrát celkově opravovaný a znovu vysvěcený), ale zejména četná privilegia a výsady, které v průběhu staletí udělovali rajhradským benediktinům zemští pánové a čeští králové. Nový barokní a tudíž i o poznání rozsáhlejší klášterní komplex, nechal vystavět stavitelem Franzem Klíčnickem z Brna, který se v minulosti např. osvědčil při stavbě premonstrátského kláštera v Zábřevě, dle projektu Jana Blažeje Santini Aichla až probošt Antonius Pirmus, kterého je tudíž možno považovat za „druhého zakladatele rajhradského kláštera“. Základní kámen dnešního klášterního kostela sv. Petra a Pavla byl položen 4. července 1722. Stavba trvala plných 17 let a podílelo se na ní mnoho významných umělců té doby (např. autorem štuk byl Matěj Haupt z Mikulova a freskové výzdoby Johann Georg Etgens z Brna. Slavnostní konsekraci provedl dne 7. června 1739 kníže - biskup olomoucký Jakub Arnošt z Lichtenštejna - Kastelkornu. Zároveň s klášterním kostelem byl po částech bořen starý a následně stavěn nový konvent a prelatura, který však podle původních plánů nikdy nebyl dostavěn (do dnešních dnů chybí např. severní trakt prelatury). Veškeré práce pokračovaly s odchylkami od původního projektu velmi pomalu a díky stálému nedostatku finančních prostředků probíhaly až do 1. poloviny 19. století. Po zažehnání

novodobé hrozby zrušení kláštera za vlády císaře Josefa II., kdy byl vydán zákaz přijímání noviců, a jeho následnou sekularizaci (tj. rozpuštění) za vlády císaře Františka I. z ekonomických důvodů (klášter se ocitl na pokraji neodvratného bankrotu), začíná období velkolepého nikoli jenom materiálního rozkvětu. Rajhradský klášter, který byl v roce 1813 z vůle císaře Františka I. povýšen na samostatné opatství, se stal významným centrem vzdělanosti a předním „vědeckým historickým pracovištěm“.

Klášter byl v roce 1950 zrušen v rámci Akce K. Tehdejší opat, Václav Jan Pokorný dožil v domově v Žernůvce u Tišnova, rajhradská komunita byla rozprášena. Někteří bratři byli internováni, klášter dostala k dispozici Československá lidová armáda, která jej proměnila ve sklady pro případ mobilizace. Pouze malá část areálu zůstala k dispozici rajhradskému farnímu úřadu. V roce 1990 převzal značně zdevastovaný klášter zpět do majetku řádu P. Benedikt Karel Malý. Současně byly činěny pokusy o obnovu mnišské komunity. Komunita byla plně obnovena až po roce 1997, kdy klášter a farnost převzal P. Augustin Ladislav Gazda. Pro potřeby komunity byla adaptována dosavadní fara, která z klášterního areálu zůstala v relativně nejslušnějším stavu. Rajhradskou mnišskou komunitu tvořilo v roce 2021 šest mnichů, z toho pět slavných profesů s plnými kapitulními právy.

Památník písemnictví na Moravě tvoří součást Muzea Brněnska. Je institucí muzejního charakteru, jejíž hlavní náplní je odborná péče o literární či obecněji písemné památky spjaté s moravským prostředím. Vedle sbírkotvorné činnosti tematizuje Památník vybrané literární okruhy prostřednictvím stálých expozic a občasných výstav. V jeho správě se nachází unikátní knihovna benediktinského opatství v Rajhradě, v jehož areálu Památník sídlí, a také Knihovna Muzea

Brněnska. Památník vznikl v roce 2005, kdy byla pro veřejnost otevřena první část stálé expozice Moravské písemnictví 19. a 20. století, která byla později (r. 2008) rozšířena o expozici věnovanou starším dějinám moravského písemnictví s tematickými okruhy Velká Morava, Učenost a věda, Domov a exil a Věci veřejné (právní texty 9.-18. století). Již od prvního roku své existence začal Památník pořádat velké profilové výstavy, které tvoří páteř jeho výstavní činnosti.

Město **Rajhrad** (3190 obyvatel) je městečkem od roku 1330, městem od roku 2000. Mezi klášterem a městem se nachází mlýn „Strumen“ z roku 1340, po staletí rozšiřovaný benediktiny, dnes sloužící jako malá vodní elektrárna. V západní části Rajhradu se nachází rozsáhlý komplex kláštera sester Těšitelek Božského srdce Ježíšova, postavený v letech 1924-29. V areálu kláštera sídlí Hospic sv. Josefa a Domov Matky Rosy pro seniory. Ve městě stojí rovněž pozdně barokní farní kostel Povýšení sv. Kříže z let 1722-39 a pozdně barokní socha sv. Floriána z 2. třetiny 18. století. Technickou památkou je most přes rameno řeky Svratky z let 1760-61 (přestavěn v letech 1828 a 1843) a 2 budovy železniční stanice z doby stavby první parostrojní železnice Břeclav – Brno na našem území z roku 1838 ve svém původním hmotovém uspořádání. V okolí se nacházejí četné archeologické nálezy z neolitu, objevené hradiště v klášterní zahradě potvrdilo osídlení od 9. do 12. století.

